

Läslust kräver mer än tillgång på böcker

Ann-Britt Sternfeldt, Text och bilder

I Malaysia finns ett hyfsat utbud av bibliotek och en hel del bokhandlare. Priserna på böcker kanske inte tilltalar den lågavlönade, men här finns en välbeställd medelklass som inte behöver avstå från ett önskat köp. Men trots tillgången på böcker så är läsning inget som lockar de malaysiska invånarna. Undersökningar visar att den främsta orsaken är brist på förebilder.

Malaysia är ett mångkulturellt land. Här finns en majoritet som är malajer, en stor kinesisk minoritetsgrupp och en något mindre indisk, plus olika ursprungsfolk. Enligt en undersökning 2005 av Malaysias läskunnighet konstaterades att inga förbättringar skett sedan tidigare undersökning 1996. Malaysias invånare läser i snitt två böcker per år. Tyvärr har det varit svårt att hitta motsvarande svensk statistik, den jag hittat baseras på hur ofta vi läser, inte på antal böcker. Däremot finns statistik på bibliotekslån som ligger på 11 till 17 lån per invånare, och om vi då även tänker på alla böcker vi svenskar köper, skiljer sig våra siffror markant jämfört med Malaysia.

När Malaysia uppnådde självständighet från britterna 1957 låg läskunnigheten i landet på 52 % och 1994 var den uppe i 80 %. Mot denna bakgrund, och att befolkningen 1982 i snitt läste en till två sidor per år, så kan siffrorna med två böcker ses som ett stort framsteg. Men man får akta sig för att se utvecklingen i ett rosenrött skimmer, för framstegen kan inte förväntas fortsätta utan har istället stagnerat, menar professor Ambigapathy Pandian vid Sains Universitet i Penang, specialist på utbildning och läskunnighet. Ambigapathy Pandian ser det bristande läsintresset hos invånarna, speciellt hos studenter, som ett oroande problem. Och han använder termen ”ovilliga” läsare om personer som *kan* läsa men som inte gör det, då han vill uppmärksamma skillnaden på förmågan att läsa i sig och på att kultivera läsandet till ett meningsfullt sätt att inäta kunskap och något man gör för nöjes skull.

- För att läsning ska bli meningsfullt behöver unga människor utveckla sitt läsbeteende till ett livslångt lärande. Och de behöver läsande förebilder. Så det som är bekymmersamt när vuxna som kan läsa väljer att inte göra det, är att de skapar en generation av ”icke-läsare” samtidigt som de vidmakthåller en allmän ovillighet att läsa. Om vi ignorerar den allmänna oviljan att läsa upprätthåller vi ett läsproblem för ännu en generation, det blir till en ond cirkel.

Studenterna

Studenter i Malaysia associerar för det mesta läsning med akademiska uppgifter. En undersökning utförd av Ambigapathy

Christopher Teh Boon Sung

Pandian år 2000 visade att kring 80 % av universitetsstudenter läste för att de var tvungna. Det var alltså endast 20 % som var ”villiga” läsare. Att det knappt är några universitetsstudenter som tycker om att läsa böcker, varken på sitt modersmål eller på engelska, är något som universitetslärare Christopher Teh Boon Sung vid Putra Universitet, Kuala Lumpur, också kan intyga. Och ett bekymmer han delar med Ambigapathy Pandian.

- Läsning är en så viktig förmåga, säger han. Det ökar inte bara vår kunskap utan bygger också upp vår karaktär, vårt tänkande och vidgar vårt medvetande om omvärlden. Vad många inte vet är att läsning är något som måste läras, och att det kräver ett visst arbete. Men det bygger upp våra hjärnmuskler och lönar sig med tiden. Fast just för att läsning fordrar mer arbete och är långsammare kan det ofta inte konkurrera med TV, internet och andra snabba medier som kräver mindre mental ansträngning.

Biblioteken

Vad jag själv i sammanhanget undrar över är hur det är med biblioteken i Malaysia? Kan det vara så att eventuella brister på bibliotekssidans understödjer problemet med dåligt utvecklade läsvanor? Det tror inte Christopher Teh Boon Sung.

- Läsproblemet i Malaysia har inget med avsaknad av bibliotek att göra. Det finns gott om bibliotek, även så kallade mobila bibliotek. Dessutom är biblioteksmedlemskap billigt. Problemet handlar inte heller om kostnad vid köp av böcker. Visserligen är de kanske lite smådyra, men när folk har råd att köpa iPads, mobiltelefoner och stora LCD TV och ändå inte köper böcker, då måste vi förstå att det fundamentala problemet är en avsaknad av läskultur.

Var är läsarna?

Nu håller inte alla med att Malaysia har ett läsproblem. Ministern för information, kommunikation och kultur, Datuk Seri Rais Yatim, uttalade istället vid lanseringen av den senaste läskampanjen 2010 att "läsning har blivit en alltmer omfattande vana för malaysier som nu läser i genomsnitt åtta till tolv böcker per år." Siffror man baserar på antalet bibliotekslån. Och det låter ju onekligen intressant. En enorm ökning på bara några år. Men om det skulle vara så, var kan vi då se alla dessa läsande människor undrar Christopher Teh Boon Sung? Och jag själv undrar det samma. Jag har tillbringat en del tid i Malaysia och jag kan inte påminna mig att jag någon gång har sett en malaysier sitta och läsa en bok. Varken på tåg, buss eller på något kafé. På sin höjd att jag sett människor sitta och läsa en dagstidning. För att få veta mer om undersökningen har jag försökt att få kontakt med ministeriet men utan framgång. Så istället har jag gått ut och helt enkelt frågat folk.

Om mitt urval varit statistiskt relevant är svårt att säga, utan det får vara vad det är. Några på måfå utvalda invånare i den malaysiska staten Sarawaks huvudstad Kuching. Och utifrån mina samtal förstår jag vad Ambigapathy Pandian och

Christopher Teh Boon Sung oro grundar sig på. Det är inte många som läser. Däremot verkar människor vara väl medvetna om att man "bör" läsa, att bokläsning är något som berikar på olika vis. Flera verkade till och med skämmas lite för att de inte läser. Som restaurangägare Barry Chong, som mest kollar nyheter på webben, eller läser någon tidning då och då. Däremot är han fullt medveten om styrkan i att läsa, och han skulle gärna vilja läsa mer. Om han hade tid. De få gånger han

läser en bok handlar det främst om någon kokbok med relevans för hans jobb.

Om nu gemene man inte läser något nämnvärt, så undrar jag hur det är med lite mer intellektuella? Och här läser man så klart mer, såväl böcker som andra medier. Bland annat pratar jag med två kvinnliga journalister, Lim och Ya Yun, som lägger ner en del tid på att läsa, vilket väl inte är direkt förvånande med tanke på deras yrke. Och även om de tycker att böcker är dyra, så lägger de ändå ner en del pengar på inköp. Fast Lim säger att det är absurt av regeringen att uppmuntra folk att läsa och sen inte subventionera böcker så folk har råd att köpa. Och inte heller ger de mycket för biblioteken. Ya Yun säger att Malaysias regering föredrar att lägga pengar på stora flådiga skrytbyggen. När hon jobbade i Singapore gick hon till biblioteket flera dagar i veckan. Här går hon aldrig. Och faktum är att ingen av de jag tillfrågat besöker något bibliotek. Även de som läser en del. De tycker helt enkelt inte att kvalitén på böckerna håller. En manager i 30-årsåldern har en annan syn, han menar att nu när internet finns så har biblioteken i princip blivit överflödiga.

Barnen

Ingen uppmuntrande bild kan man tycka, men jag ser ändå ett visst hopp. Och som alltid. Barnen, den nya generationen. Den som professor Ambigapathy Pandian oroar sig över ska bli ännu en läsovillig generation. När jag pratat med folk har det inte varit någon som haft föräldrar som läst för dem när de var små. Just det. Ingen! Utom en av journalisterna som haft en mormor som viljestarkt lärde sig att läsa och sedan läste för sitt barnbarn. Men även om de flesta inte har haft några positiva förebilder så har alla haft en klar uppfattning om att de ska läsa för sina egna barn den dag de själva blir föräldrar. De som redan var föräldrar, och förhållandevis unga, hade till viss del börjat läsa för barnen, även om de inte alltid själva var så goda förebilder. Men någonstans måste ju cirkeln brytas.

Jag har haft den stora turen att vara i Kuching när världens största flytande bokbåt "Logos Hope" låg för ankar i staden. En båt med över 5 000 titlar. Båten kommer ifrån Tyskland, har 400 volontärer från 45 olika nationer som jobbar ombord, och de reser världen runt för att som de säger ge "kunskap, hjälp och hopp". Visserligen har projektet en kristen mission, men då böcker är navet i verksamheten så lockar båten till sig människor från alla trosuppfattningar. Och döm om min förvåning när jag besökte båten sista dagen den låg i hamn. Det var en jättelång kö, jag stod nog 45 minuter innan jag kom in. Och väl inne i båten var det en härlig stämning. En sådan lust på böcker. Jag stötte bland andra på en mamma som hade ett elände med att förklara för sina två tvillingpojkar att hon inte kunde köpa alla böcker som de ville ha. Så vem vet, kanske är en ny generation på gång i Malaysia som kommer att till sig nöjet med läsning på ett annat sätt än man gör idag.

Precis när jag var på väg hem idag för att skicka den här artikeln fick jag syn på en man i en affär som i brist på kunder stod vid disken och läste i en bok. Han var så inne i boken att han inte märkte att jag stod och tittade på honom. Det gjorde mig så glad.

*Ann-Britt Sternfeldt är
frilansjournalist och
vistas fn i Kuching,
Malaysia*

